

קדאפי אינו רוצה בשלום. עצם הרעיון מרגיז אותו, כמו אלכזהולר ובשריחחזיר.

לכן החליט קדאפי לנקוט פעולה נגדית. ביום שבו צריכה להיערך ועידת בולוניה, הוא יקיים קונגרס בינלאומי של נוער מהפכני בטריפולי.

למרבה המזל, הולכת ונמוגה תדמיתו של קדאפי בעולם הערבי. גם שתופי המד ייועדים מכירים עתה בעובדה שהוא קצת משוגע.

אפשר לשמוע על כך סיפורים רבים, דווקא מפי ערבים. למשל: לא מכבר קיבל קדאפי מישלחת של הנוער המצרי. הייתה היתה טובה ומלכת, וכל המשתתפים המצריים קיבלו רושם חיובי ביותר על השליט השכן. עד שקם נער בן 16 ושאל בתמימות: "מהי דעתך על הקופטים?"

הקופטים הם עדה דתית נוצרית, שמרי כזה במצרים. במצרים עצמה הם מונים כשבעה מיליון נפש. והמישטר עושה את הכל כדי לשלבם בחברה המצרית החדשה. קדאפי לא היסס רגע. "אני נוהג לפי הקוראן. על הקופטים להתאסלם, או לשלם את הזימי!" (האסלם הטיל מס מיוחד על נוצרים ויהודים, תמורת שיהרום מן חובות צבאיות והיחס הסובלני כלפיהם).

הנוצרים המצריים נרעשו, והתפוצצה פתח דין ודבר ברום קשה, והפגישה התפוצצה.

לאחר מכן שידל אנוואר אל-סאדאת את קדאפי להזמין אליו את הפטריארך הרקופטי, כדי ליישר את ההידורים. המנהיג הדתי הנוצרי, אדם משכיל במיוחד, שהיה נזיר ונחשב לאישירוח גדול, נשאל על ידי קדאפי לדעתו על הקוראן.

"זהו ספר מלא תוכמה", השיב הפטריארך בסיגנון דיפלומטי. "אם כן, סיכם קדאפי נמרצות, עליי כל להתאסלם!"

התפוצצה לי, השיב הפטריארך בחיוך קל, אבל תפקידי הוא להיגיד לך להתנצר!"

קדאפי נועם כשנודע לו שאירגון ה"שיחרור הפלסטיני החליט לאפשר לנציגים פלסטיניים בכירים להשתתף בוועידת בולוניה. הוא ראה בכך צעד ראשון לקראת שינוי הקו האנטי-ישראלי הקיצוני של האירגון. מה גם שיאסר ערפאת עצמו אמר למישלחת מטעם יו"מי בולוניה, שהוא מתנגד להחלטת ה-242 רק מפני שהיא מתעלמת מקיום העם הפלסטיני.

אפשר להבין מכן שערפאת מוכן להכיר במיפמך המולד הכרה רשמית בעצמאותה וכריבונותה של ישראל — אם יכיר בקיומם וכוונותיהם של הפלסטינים.

התפתחות כזאת אינה יכולה לשמח את קדאפי. לכן נוצר מצב כימעט מגוחך: בכמה בירות אירופיות פועלים ברגע זה שליחים ישראליים ולוביים באופן מקביל. כדי לסכל את הוועידה ברגע האחרון. (התוצאה אחת היא האיסלום: "אם שני הצדדים ישלחו פירורים שונים, כדי לפוצץ את הוועידה, הם יהיו גנו זה את זה ויעזבו אותנו במנוח").

אינטרסים שונים מאוד

אך הדרך והתגבש הרעיון של ועידת-בולוניה למרות כל המיכשולים? כמו כל ועידה בינלאומית נדרש, היא אפשרות רק מפני שמשתי תלבים בה אינטרסים שונים, כל צד רואה לאינטרס שלו, ואיכשהו מתחברים אינטרסים שונים אלה ביחד מעשי משותף.

המדינות הקיימות ניסיונות מבט-אית את אינטרס הסובייטים, שהוא כפול: למתן את העמדה הערבית כדי למנוע התלקחות מילחמתית חדשה, ולהפגין את גיבוי כוחות במיורח התיכון שנחלשה לאחרונה.

לכן לחצו הסובייטים למען קיום הוועידה, ולוקחים חלק פעיל מאד בה. עניינם גבר ככל שגברה הסכנה שהערבים יתחוו נחותם כללית. מתוך ייאוש, כל התלקחות צבאית תביא להסתבכות סובייטית. כיום, כאשר מתגבשת ברית סובייטית-אמריקאית, יש למסקנה עניין חיוני במניעת מלחמה כזאת.

המישטר המצרי מעוניין בוועידה כדי להזיז קדימה את עגלת "הפיתרון המדיני", התקועה בבוץ. אל-סאדאת יודע שבמלחמה חודשה הוא ינחל תבוסה חמורה, ואין לו כל רצון להתחיל בה. אך אין הוא יכול לשבת לאורך ימים בחריבוקידיים. כשאין שום תווה שהיא לקראת השלום — בעיקר בגלל הנוקשות הר

טוטאלית של ממשלת ישראל, המעדיפה את המצב הקיים של לא-שלום ולא-מילחמה, המאפשר את החזקת כל השטחים והר סיפוח הוואלה.

לכן יום אל-סאדאת את חידוש התכונה סביב שליחות יארינג בא"ם. ומאותה סיבה הוא מחייב את ועידת-בולוניה, מתוך תיקווה שהיא תיצור אווירה נוחה לחידוש מאמצי השלום.

הפלסטינים מעוניינים בהכרה בינלאומית, ועל כן הם הגיעו למסקנה שצליהם להתייחס לוועידה בינלאומית, שבה יוכלו להפגין את נוכחותם ולהשמיע את דברם — למרות שהיא סותרת, לכאורה, את העמדה המסורתית של אירגון השיחרור. יתכן מאד שהדבר יחזק את היסודות המתונים בציבור הפלסטיני, כנגד המעשים הקיצוניים של הפידאיון, ויסלול את הדרך להצטרפות גלוויה של הפלסטינים לרעיון "הפיתרון המדיני".

המדינות הסוציאליסטיות ביאירופה מעוניינות לפעול למען השלום, כאידיאל בפני עצמו, וגם מפני שהן נקרות בין ידידי-ישראל וידידי-הערבים. ועידת-שלום, שבה ישתתפו גם סוציאליסטים ישראלים וערביים, חשובה להן.

ממשלת איטליה אינה שותפה לחיוב, אך נראה שהיא רואה אותה המיפלגה השלשית, הנוצרית-דמוקרטית. רו מא מעוניינת לאהרונה לחזור לזירת המרחב וליוזם בו מהלכיה שלום.

מחנה-השלום הישראלי מעוניין ליצור קשר גלוי עם כוחות-שלום ערביים, כדי להוכיח לדעת-הקהל בישראל ובארצות-ערב שיש אפשרות של הידברות ושיחויף-פעולה בין כוחות-השלום, גם כשי אין עדיין אפשרות כזאת בין הממשלות. הוכחה כזאת תחזק את מתנה-השלום הישראלי, תקנה לו אמינות רבה יותר, ויאפשר לו להשפיע על מדיניות הממשלה באמצעות לחץ דעת-הקהל. כל אלה הם אינטרסים שונים ומגוונים למדי — המגויעים אל אותו יעד מעשי.

כאשר נכגשים האישים

בדרך לבולוניה קרה דבר שהוא בבחינת פלא: היוזמה הרגה מתחומי האינטרסים. מוכן שכך האינטרסים נשארו שרירים וקיימים. בעקביהם לא היה העניין זה. אולם רעיון הוועידה לכש עור וגידים, וקיבל כאילו חיים עצמאיים.

אולי בגלל ההכנות הרבות, הנמשכות כבר שנתים, ואולי בגלל הכמיהה הגדולה למעשה כלשהו שיקרב את השלום — ועיי דת-בולוניה הפכה למיתוס, המדרבן את יוזמיו ואינו נותן להם מנוח.

הוועידה כאילו רוצה להתקיים, והיא נוחמת כנוחות עצמה נגד החיסוסים והפחדים של היוזמים.

זה קרה גם בישיבה המכונה שנערכה בשבוע שעבר ברומא. בפעם הראשונה הוזמנו נציגים ישראליים (תופיק טובי ורובי) להשתתף בדינוריה ולהשמיע בה את הצעותיהם ומישאלותיהם. אחרי שהנציגים האירופיים ביטאו את כל החששות הביטחוניים והפוליטיים, שהיו סבירים וחמורים, עמדו בחלל החדר עובדה אחת פשוטה: הוועידה צריכה להתקיים, היא חסרה בה לאין שיעור מכל המיכשולים המעשיים. תוך כדי כך התחילו לקרות דברים, שצפויים להם מראש: עצם מיפגש ה"אויבים" יוצר עובדות פסיכולוגיות חדשות.

אנחנו השמענו את שטננותו נגד כל דחייה, שעלו בקנה אחד עם שטנות הערבים. נציג אירופי מסויים השמיע הצעה שיכלה להשתמע כריכוך העמדה האנטי-סיפוחיסטית של הוועידה, ואני התנגדתי לדעתו. לאחר מכן סיפרו לי שנציג ערבי פנה אל שכנו הצרפתי בהפתעה: "נראה, ישראל היא יותר בסדר מאשר האירופאים כל מי שיש לו ניסיון בוועידות מסוג זה (כמו ועידות פריז-1919 בשעתו) יודע שזהו הצד החשוב ביותר שיש. חשוב מה נאמר מעת לכתה — אך חשוב שבנתיים מה קורה באולם, במסדרונות, בחריי האולם, בחדרי המזון.

אנשים משני הצדדים מתחילים להכיר זה את זה, לדבר זה עם זה. בלי משים מתחיל תהליך של דה-מיסטיפיקציה. של הריסת תבניות נפשיות מקובלות ויצירת מושגים חדשים. מותן של אגדות מיפלצות תיות ולידתה של ראייה מציאותית — מר שני הצדדים.

מקום האעידה

ואמיליו-דומנה, שבולוניה היא עיר בירתה, מגויסים להבטחת ביטחון והצלחת הוועידה.

אם אנחנו רוצים איפעם להגיע לשלום בין המדינות והממשלות, מוכרח התהליך להתחיל במגעים בין כוחות-השלום. מגעים אלה צריכים ליצור את הבסיס הנפשי, את ראשיתו של אמון הדדי. ההכרה ההדדית בין כוחות-השלום קודמת להכרה ההדדית שתצמח מן גישה חדשה של עממים והמדינות.

דובר על כך שהמישלחת הישראלית היא מצומצמת בהרכבה הפוליטי. היא כוללת רק את הכוחות הצבאיים הידועים בהתנגדותם הבלתי-מתפשרת לכל סיפוח, ורובתם המוחלטת בעיקרון ההגדרה ה"עצמית של העם הפלסטיני. הרכב צר זה אינו אידיאלי — אבל הוא חיוני בשלב העדני של יצירת מגע ראשון. אם יצליח שלב זה, אפשר יהיה לבנות עליו, בעתיד, מיסגרת רחבה יותר.

חזית גול חזית

ין לוועידת-בולוניה אבא אחד. רבים הגו את הרעיון במרוצת השנים. אני עצמי מטיף מזה 15 שנה, במגעי בחו"ל עם ערבים ואחרים, לצורך החיוני שבהידברות הישירה בין כוחות-שלום ישראליים וערביים. לא רק כדי לברר במשותף את בעיות השלום ואת הדרכים להשגתן, אלא גם כדי להוכיח לבני שני העמים, בצורה חזותית ובלתי-אמצעית, שאפשר לשבת יחד, להיבדד ולפעול. יש מרחב שיתוף-פעולה אוטומטי ועדי ביותר, בין הקיצוניים משני הצדדים — ספטמבר השחרור ומשה דיין, קדאפי וגודדה, מעשי האחד מוזילים את קיצוניות השני. אבל אין שיתוף-פעולה כזה בין כוחות-השלום — ומחר זה הוא הרה-אסון.

בני-שיחי הערביים, שבפניהם שיטחתי גישה זו פעמים ללא-ספור במשך השנים, הסכימו לעיקרון — אך בדרך כלל טענו ש"השעה אינה כשרה". זה נכון — אבל השעה אינה כשרה לעולם, כי תמיד יוצרת המלחמה מתיחות, המקשה על ההידברות. עכשיו, סוף סוף, יש סיכוי לכך שהרעיון יתחיל להתגשם. ועידת-בולוניה אינה ועידה ישראלית-ערבית, כי היא בינלאומית. צורה זו נבחרה ככוונה, כדי להקל על כוחות-השלום משני הצדדים. רשמית לא יהיה זה "דו-שיח" ישראלי-ערבי, אלא "רבי-שיח" בינלאומית, שבו ישתתפו גם ישראלים וערבים.

אך ברור שכל אחד יקשיב בדרבנות למה שיש דובר לישראליים, לערבים, ובמיוחד לפלסטינים. המישאלות שלי ילו נשארת היום, ערב הוועידה, מה הן מישאלות לגביה, הייתי אומר:

הוא הפאלאצו דל פודסטה, בניין השוכן בכיכר המרכזית של בולוניה. כל זרועות המימשל של מחוז אמיליו-דומנה, שבולוניה היא עיר בירתה, מגויסים להבטחת ביטחון והצלחת הוועידה.

הייתי רוצה שיתקיימו בה חילופי דברים גלויים בין הישראלים והערביים — כדי שיתחילו להבין זה את זה. לא איכפת לי אם יתווכחו ביניהם, ואפילו יריבו, ולא ימצאו סיכום משותף. אבל הייתי רוצה שיתחילו לתפוס איש את האליה-המחשבה והבעיות המיוחדות של רעהו, "האויב".

הייתי רוצה שכל המשתתפים יתרכזו עד כמה שאפשר בשאלות של היום ומחר, ולא בשאלות של אתמול. שנעסוק פחות בעוללות ובפשעים ובמהדלים של העבר, ויותר בשאלה: איך נוזן מן המצב הנוכחי אל השלום.

הייתי רוצה שנחפש ביחד תשובות מעשיות לשאלות החמורות: מה תהיה דמות השלום, אחרי שיושג; איך יושג ביטחון הגבולות, המוכרים והבטוחים; כיצד יתגשמו הזכויות הלאומיות הלגיטימיות של העם הפלסטיני, מה תהיה התועלת שישגי כל אחד מן הצדדים מן השלום, לעומת המצב הנוכחי.

הייתי רוצה שהמסברים הבלתי-נמנעים יהיו מעטים, ושמשכבי לוועידה תהיה הידברות אישית מגוונת ורבה, כדי להעמיק את ההבנה ההדדית.

לא איכפת לי אם לא תתקבל בסיום הוועידה החלטה גדולה ומפורטת, אך חשוב שיונח היסוד לרציפות מאמציי השלום, עליידי כינון גוף קבוע כלשהו שיקיים את המגעים ויכין ועידות נוספות, רחבות יותר.

בקיבוץ: הייתי רוצה ש-הוועידה תשאיר אחריה מישקע חיובי, גם מבדי שתושג מידר הפי כמה כללית על כל הבעיות. הייתי רוצה שיוזב לדעת-הקהל בארצות ערב שיש בישראל כוחות-שלום חשוכים ורציניים, המתייחסים ב"חיוב אל השאיפות הצודקות של הערבים ככלל והפלסטינים כפרט. ושכאותה שעה יוכח לדעת-הקהל הישראלי "שיש עם מי לדבר" כי עולם הערבי ושיש בו מיגוון רחב של כוחות המוכנים להכיר בקיום ישראל ולכוון חיי-שלום עימה.

אלה הן המישאלות. יתכן שלא כולן יתגשמו, וייתכן שלא תתגשם אף אחת מהן. המיכשולים הם עצומים, והסכנות רבות מאוד. הוועידה יכולה להיכשל, או להפוך למשהו אחר לגמרי.

אולם הסיכון כדאי, אם לא נתקרב ל"שלום, נתקרב למלחמה. ובאוני מצללים דבריה של אשה אחת, שאין לה שום עניין בפוליטיקה, ושגם אינה אהבת במיוחד את הערבים, היא אמרה לי בשבוע: "אני לא יודעת מה זה בולוניה, אבל יש לי בן שצריך ללכת לצבא בעוד שנה. אם אתם ילדים לנישות משהו כדי למנוע מלחמה חדשה, תבוא עיכם הכרעה."